

22.10.2024
6. kokous
peruskokoonpano (4. kokous)

VN/7326/2024

PORONHOITOLAIN ERÄIDEN SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISTA KÄSITTELEVÄ TYÖRYHMÄ

Aika: 22.10.2024 klo 13-16

Paikka: Helsinki, Valtioneuvoston neuvotteluhuone Tienhaara, Mariankatu 9

Kutsutut, peruskokoonpano:

Anna-Leena Miettinen, MMM, pj. *paikalla läsnä*
Anne Ollila, PY, jäsen *paikalla läsnä*
Vilma Sanaksenaho, PY, jäsen *paikalla läsnä*
Leo Aikio, SaKä, jäsen *paikalla etänä*
Sarita Kämäräinen, SaKä, jäsen *paikalla läsnä*
Risto Ruuska, Lapin AVI, jäsen *paikalla etänä*
Päivi Kainulainen, Lapin ELY, jäsen *paikalla etänä*
Virpi Alenius, LUKE, varajäsen *paikalla etänä*
Johanna Wallius, MMM, vpj. ja työryhmän siht. *paikalla etänä*
Aino Grönman, MMM, korkeakouluharjoittelija, kokouksen sihteerin tehtävät *paikalla läsnä*

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen sekä toivotti osallistujat tervetulleiksi kokoukseen.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen (12.9.2024) pöytäkirja sellaisenaan.

3. Luonnos: Maa- ja metsätalousministeriön päivitettyjä ehdotuksia porojen ylilukukontrollin kehittämiseksi

• Luonnoksen esittely: Johanna Wallius

Wallius piti esityksen otsikon aiheesta. Esityksen lomassa käsiteltiin seuraavia pykäläehdotuksia:

15 § Äänestyspäätös paliskunnan kokouksessa

Poroelinkeidon edustajat ehdottivat, että pykälään sisältyvä äänileikkuria koskeva säännös poistettaisiin. Tällä hetkellä paliskunnan kokouksissa kukaan ei sää äänestää äänimäärällä, joka vastaa yli viittä prosenttia paliskunnan osakkaiden lukuporojen määrästä. Viiden prosentin enimmäisraja äänimäärälle näyttäytyy käytännössä hyvin erilaisena paliskunnissa niiden koosta riippuen. Äänimäärän ylärajan poisto tukisi ammattimaista poronhoitoa, sillä päätösvalta paliskunnissa tulisi pitää ennen kaikkea päätoimisilla poronhoitajilla. Myös saamelaiden kotiseutualueen paliskunnissa ainakin pohjoisimmilla alueilla on yhteneväinen näkemys siitä, että äänen enimmäismäärän rajoite pitäisi poistaa poronhoitolaista.

Suurimmissa paliskunnissa viiden prosentin äänimäärän enimmäissäännöksellä ei ole ollut juurikaan merkitystä käytännössä. Pienemmissä paliskunnissa sääntö on kuitenkin koettu ongelmalliseksi. Epätasapaino paliskunnan asioiden päätösvallassa on havaittu esimerkiksi tilanteissa, joissa muutama poronhoitaja omistaa suurimman osan paliskunnan poroista, mutta saa äänestää paliskunnan kokouksissa nykyisen poronhoitolain mukaan vain korkeintaan viiden prosentin äänimäärällä osakasta kohden. Äänileikkurin poistosta ei uskottu olevan haittoja. Poistolla ei myöskään katsottu olevan vaikutuksia siihen, miten poronhoito jakautuisi ruokakuntien sisällä (esimerkiksi lasten omistamat porot).

21 § Porojen enimmäismäärä

Ehdotettiin lisättäväksi asetuksenantovaltuuteen ehto siitä, että kuultuaan paliskuntia maa- ja metsätalousministeriö säätäisi asetuksella porojen enimmäismäärästä poronhoitoalueella. Ministeriön edustajan mukaan asetuksenantovaltuuksissa ei ole tapana määritellä, ketä asetusta valmisteltaessa kuullaan. Säädösvalmisteluohjeiden mukaan sidosryhmien kuuleminen on keskeinen osa valmistelua, ja mikäli säädösvalmistelija ei asian vaatimalla tavalla toteuteta kuulemisvelvoitettaan, voi seurata sanktioita esimerkiksi oikeuskanslerilta.

Keskusteltiin siitä, tulisiko 21 §:n asetuksenantovaltuus antaa valtioneuvolle maa- ja metsätalousministeriön sijaan. Ministeriön edustajan mukaan lähtökohtana on, että valtioneuvosto antaa muut kuin merkitykseltään vähäiset tai lähinnä teknisluonteiset asetukset, ja jos haluttaisiin säilyttää nykyisen poronhoitolain tapaan asetuksenantovaltuus porojen enimmäismäärästä maa- ja metsätalousministeriöllä, se vaatisi hyvät ja kattavat perustelut.

Luonnoksen mukaan 21 §:n mukainen päätös paliskunnan alueen eloporomäärän pitämisestä vähintään seitsemän ja enintään 14 prosenttia 2 momentissa tarkoitettua enimmäismäärää matalampana voi olla voimassa toistaiseksi. Ehdotettiin, että päätös voitaisiin tehdä vain enintään kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Esitettiin aikaisemman työryhmäraportin mukainen ehdotus siitä, että päätös lainkohdan mukaisesta poromäärän alentamisesta tulisi kytkeä mieluummin tavoitteeseen talvilaidunten kunnon parantamisesta eikä ehdotuksessa ilmaistuun tavoitteeseen porolaidunten suunnitelmallisen kestävänn käytön järjestämisestä.

Nykyisin 21 §:n 3 momentin mukaan milloin poronhoidon tarkoituksenmukainen harjoittaminen sitä edellyttää, paliskunta voi enintään vuodeksi kerrallaan määrätä, että sen enimmäisporomäärä on asetuksella säädettyä pienempi. Ehdotetussa muutoksessa edellä mainitun päätöksen voisi tehdä tilanteessa, jossa tilapäisesti heikentyneiden olosuhteiden vuoksi ilmenee tarve laskea eloporojen määrää. Poronhoitolain nykyistä sanamuotoa pidettiin parhaana, sillä tarkoituksenmukaiset syyt pitävät sisällään myös muita kuin vain heikentyneisiin olosuhteisiin liittyviä syitä eloporomäärän laskemiselle. Esimerkkinä mainittiin tilanne, jossa joku poronomaistajista lähtee paliskunnasta. Tällöin nykyisen poronhoitolain poikkeuksella matalamman poromäärän turvin voitaisiin pitää vapaata poromäärää auki hetken aikaa, jolloin paliskunnan olisi mahdollista tehdä järjestelyjä uutta tilannetta silmällä pitäen ilman että nykyiset poronomaistajat pääsisivät välittömästi täyttämään vapautuvaa poromäärää.

Lopuksi keskusteltiin siitä, tulisiko harkita jonkin hyvityksen sisällyttämistä lainkohtaan siinä tapauksessa, että 21 §:n 3 ja 4 momentin mukainen päätös ei lopulta lainvoimaistuisi. Koska paliskunnan 21 §:n 3 ja 4 momentin mukaista päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, voi syntyä tilanteita, joissa osakas joutuu suorittamaan vähennykset, jotka sittemmin todetaan tarpeettomiksi. Hyvitettäisiinkö tällöin osakkaan ”turhaan” suorittama vähennykset myöhemmin esimerkiksi hyvityspisteinä. Hallinto-oikeus ei päättä korvauksista, mutta teoriassa vahingonkorvausvaateen voisi esittää käräjäoikeudelle. Tämä on kuitenkin hankala prosessi, joten asia tulisi huomioida jo poronhoitolaissa.

22§ Porojen vähentämisestä päättäminen

Poronhoitolain nykyistä 22 §:n porojen vähentämistä koskevaa säännöstä pidettiin kokonaisuutena katsoen hyvänä. Siitoshirvasta koskeva joustosäännös on hyvä ja tarpeellinen lisä poronhoitolakiin, sillä niiden määrä voi joissakin paliskunnissa jäädä muutoin liian vähäiseksi. Katsottiin kuitenkin, ettei luonnoksen muotoilu siitoshirvaiden jättämisestä vähennysten ulkopuolelle ole kovin onnistunut, vaan perustellumpaa olisi, jos urospuolisen poron eloon jättämiseen liittyisi jokin kannuste.

Pohdittiin säännösvaihtoehtoa, jossa paliskunnan tulisi laatia teurastussuunnitelma velvoittavana aina silloin, kun olisi todennäköistä, että paliskunta joutuisi ilman teurastussuunnitelmaa ylilukuun. Teurastussuunnitelma voitaisiin paliskunnissa jättää tekemättä, jos paliskunta ei ole yliluvussa tai joutumassa siihen. Todennäköisyysarvio paliskunnan ylilukuun joutumisesta rajatapauksissa on myöskin tulkinnanvaraisuutta sisältävä asia, mutta niin on myös voimassa oleva ”ilmeisyyteen” viittaava sanamuoto.

Pidettiin kohtuuttomana sitä, että paliskunnan ollessa kaukana ylilukutilanteesta, paliskunta voisi tehdä osakasta velvoittavia teurastussuunnitelmia. Jos paliskunnassa olisi esimerkiksi puolet suurimmasta sallitusta eloporojen enimmäismäärästä, tulisi pohtia, mikä olisi tällöin peruste osakasta velvoittavalle teurastussuunnitelmalle. Paliskuntien päätöksiin ei tällä hetkellä useinkaan sisälly perusteluja. Pakkovähennyksen tulisi liittyä jotenkin siihen, että paliskunnassa ollaan joko ylilukutilanteessa tai enimmäisporomäärän tuntumassa.

Porojen vähentämispäätöksissä tulisi ottaa huomioon myös kuluvan poronhoitovuoden erotusten ulkopuolelle jääneet porot. Nähtiin tarpeelliseksi, että 22 §:n 3 momentissa puhuttaisiin vaan kuluvan vuoden porojen määrästä.

22 a § Porojen vähentämisen toimeenpano

Paliskunnan ulkopuolelle tehdyn poron luovutuksen pitäisi olla todisteellinen. Muutoin kun teurastamalla kuollut poro on hyvä muotoilu.

Alustavaa kannatusta sai ehdotus, jonka mukaan pistehyvityksiä voi paliskunnan päätöksen mukaisesti kertyä myös muilta kuin niiltä vuosilta, joina paliskunta toteuttaa pakkovähennyksiä. Tuotiin kuitenkin esiin, että teurastamalla kertyviä pistehyvityksiä koskeva kirjaus suppea eikä tuo poronomistajalle samanlaista vakautta poromäärän osalta kuin käytössä olevat hyvityskäytännöt.

Ministeriön edustajan näkemyksen mukaan lakiin kirjattava teurastuksiin liittyvä pistehyvitys tulisi kytkeä velvoittaviin teurastussuunnitelmiin eli pakkoteurastuspäätöksiin. Muu olisi käytännössä mahdotonta, sillä on vaikea nähdä, miten suositusluonteisiin teurastussuunnitelmiin voisi kytkeä pakkoteurastuksiin ulottuvia oikeusvaikutuksia.

Paliskuntien erilaiset vapaaehtoisuuteen perustuvat käytännöt rästi- ja hyvityspisteiden osalta, joiden mukaan pistehyvityksiä voi kertyä myös suositusluonteisen teurastuskiintiön ylittävistä teurastuksista, eivät ole ongelmallisia niin kauan, kun paliskunnan poromäärä pysyy alle suurimman sallitun. Ongelmia paliskunnissa syntyy silloin, kun joudutaan tekemään pakkovähennyksiä poromäärän suhteessa, jolloin nämä pistehyvitykset menettävät merkityksensä.

Ministeriön edustajan mukaan ministeriössä pyritään siihen, että poronhoitolaki olisi mahdollisimman selkeä eikä sisältäisi runsaasti erilaisia variaatioita. Käytännön poronhoidossa on hyvin paljon variaatioita, jolloin tarvitaan myös tiettyä joustoa. Tällaiset joustot olisivat kaikki poikkeamia nykyisen poronhoitolain kaavamaisista periaatteista.

Työryhmän tulisi arvioida nollautuisivatko uuden lain voimaantullessa nykyiset vapaaehtoisuuteen perustuvien järjestelmien mukaisesti kertyneet hyvityspisteet, jonka jälkeen voitaisiin sitoutua pisteiden viiden vuoden keston. Vaihtoehtona tälle lähdölle ”puhtaalta pöydältä” olisi huomioida edeltävien viiden vuoden hyvityspisteet. Toisaalta ei ole tietoa kaikkien paliskuntien osalta, onko niillä vuosikohtaista kirjanpitoa hyvityspisteiden kertymisestä. Tällaisten tietojen olemassaolo on hyvin epätodennäköistä. Poronhoitolain muutokset tulisivat voimaan todennäköisesti siirtymäsäännöksen, jolloin siirtymäsäännöksessä voitaisiin mahdollisesti ottaa asia huomioon. Siirtymäsäännös tarvittaisiin myös rästipisteiden osalta. Aikaisemmassa tuomioistuinkäytännössä paliskunta on voinut päättää, nollaako se osakkaitensa rästit.

Poroelinkeinoa edustavat tahot katsoivat, että paliskunnan mahdollisuus vähentää poroja poronomistajan puolesta tulee säilyttää laissa. Pidettiin mahdollisena, että toimivalta olisi hallituksella poroisännän sijasta. Toivottiin paliskuntien saavan virka-apua pakkovähennysten suorittamiseksi. Pakkovähennykset aiheuttavat tietyissä tilanteissa riitatilanteita. Toisaalta jos paliskunnan edustaja ei pane erotuksessa vähennyksiä käytäntöön, on epäselvää kuka muu voisi sen tehdä. On paljon osakkaita, jotka eivät ole erotuksissa paikalla, jolloin paliskunnan edustaja saattaa käytännössä päättää teuraista. Tilanne saattaa kuitenkin olla toinen, jos poronomistajan tiedetään vastustavan vähentämistä. Paliskunnissa on siis ollut tilanteita, joissa poroisäntä on käyttänyt oikeuttaan päättää vähentää porot poronomistajan puolesta. Virka-apu voi olla tärkeä tuki sellaisissa tilanteissa, joissa vähennystoimenpiteet menevät paliskunnissa hankaliksi.

Paliskunnat ovat hyvin erilaisia. Joissakin paliskunnissa puolesta vähentäminen toimintamallina on rutiinia, kun taas toisissa paliskunnissa on todettu, että tätä toimintatapaa ei voida käyttää. Vähentämisen laiminlyöväälle osakkaalle koitua sanktio luultavasti korvaisi suuren osan nykyisestä ongelmasta paliskuntien pakkovähennysten täytäntöönpanossa, mutta toisaalta puolesta vähentäminen toimintatapana nähtiin myös tarpeelliseksi osaksi keinovalikoimaa. Keinoja varmistaa teurastussuunnitelman toteutuminen tarvitaan.

Saamelaispaliskunnissa monilla on se ajatus, että paliskuntien suorittamat pakkovähennykset pakkokeinona ovat haastavia toteuttaa ja muodostavat paliskunnissa ikäviä tilanteita. Näissä paliskunnissa pakkovähentämisen pitäisi tapahtua muulla tavalla kuin niin, että poroisäntä joutuu tekemään vähennykset poronistajan puolesta.

30 § Poroluettelo

Porotalouden edustajat katsoivat, että poronhoitolakiin tulisi sisällyttää oma säännöksensä poroluetteloiden julkisuudesta. Hallinto-oikeus on antanut päätöksen, jossa poroluetteloa ei ole saatu nähtäville kuin omien tietojen osalta.

Nykyisin paliskunnissa on usein käytetty toimintatapaa, jossa poroluettelo on ollut nähtävillä ainoastaan paliskunnan kokouksessa. Kokoustilanteen jälkeen luetteloa ei ole ollut enää nähtävillä, jolloin luettelo on salainen. Paliskunnan osakkaiden lisäksi kokoukseen ei tarvitse päästää muita, jos paliskunta niin haluaa. Käytäntö on todettu sitä käyttävissä paliskunnissa toimivaksi.

Poroluettelot sisältävät yksityishenkilön varallisuustietoja, minkä vuoksi on katsottu, että tiedot poromääristä eivät ole julkisia. Salassapitoperuste poroluetteloiden julkisuudelle voi olla julkisuuslain 24 §:n 23 kohdan mukainen tieto kokonaisvarallisuudesta taikka tieto tuen perusteena olevasta eläinmäärästä ainakin niillä osakkailla, joilla on tukeen oikeuttava eläinmäärä.

43 § Porokarjan luovuttaminen

Työryhmässä kaivattiin tarkennuksia luovutuksiin. Jotta esim. yksi rästiporo ei estäisi porokarjan luovutusta, olisi hyvä säätää jokin liikkumavara (esimerkiksi kolme prosenttia), koska laskennallisista syistä kukaan osakkaista ei kykene pääsemään nollatulokseen.

47 § Poronhoitorikkomus

Ministeriön edustajan mukaan luonnoksessa ehdotettujen kriminalisointien lisäksi pykälään voidaan sisällyttää muitakin rangaistavia teonkuvauksia aiemman ns. kaatokohdan tilalle, mutta säännökset pitäisi kytkeä selvästi johonkin lain kieltoon tai säännökseen, jonka rikkominen on rangaistavaa.

Työryhmän jäsenet katsoivat, että porojen vähentämisen laiminlyönnin kriminalisoinnin tarpeellisuutta tulisi vielä arvioida. Vähentämisvelvoitteiden rikkomisen kriminalisointi ei olisi välttämättä tarpeen, sillä poronhoitolaissa muuten säädettäisiin jo sanktioita vähentämisvelvoitteiden laiminlyönnille.

Lisähuomautuksena työryhmässä esitettiin tarkennuksia liittyen 47 §:n ja 42 §:n porojen pelottelun kieltoon. Nykyisen 42 §:n otsikko on *Porojen pelottelemisen ehkäiseminen*. 42 §:n voisi otsikoida uudestaan esimerkiksi *Porojen pelottelun kielto*. Tällöin olisi lainkohdassa selkeämpää, että kyse on nimenomaan kielletystä toiminnasta. Ministeriön edustaja totesi, että tässä yhteydessä ei voida tehdä kattavaa poronhoitolain säännösten uudistusta. Joitakin teknisluontoisia ja muita vähäisiä tarkistuksia voidaan kuitenkin tehdä, jos ne katsotaan tarpeelliseksi eivätkä ne laajenna uudistusta kohtuuttomasti.

52 § Valvonta

Työryhmä esitti huomion, että lisätään säännökseen tarkennus, jonka mukaan määräys voidaan kohdistaa paliskunnan lisäksi myös paliskunnan osakkaaseen.

52 a § Poromäärän ylitysmaksu

Ylitysmaksua koskeva asia lähtisi etenemään paliskunnan ilmoituksesta AVI:lle. Saatuaan ilmoituksen AVI lähtisi tekemään valvontatoimenpiteitä. Toivottiin maksun määrää asetuksella annettavaksi eikä kirjausta maksun määrästä suoraan lakiin.

Ministeriön edustajan mukaan ainakin jokin maksun vaihteluväli pitäisi kirjata lakiin. Toisaalta halutaan, että olisi selkeää ja kaikille ennakoitavaa mikä maksun määrä olisi. Yksiselitteinen määrä myös helpottaisi valvontaviranomaisen työtä. Rikosoikeudellisten vaateiden takia ei maksun määrästä ei voida suoraan säätää asetuksella.

Ilmoitusvelvollisuutta pidettiin hyvänä. Rästi ei voi tulla ilmi paliskunnassa, joka ei ole yliluvussa muutoin kuin paliskunnan ilmoituksella. Tulisi kuitenkin arvioida mikä olisi paliskunnan rooli ilmoittajana ja mikä olisi minimi ilmoitukselle. Esimerkiksi yhden poron rästistä prosessin käynnistäminen ei liene tarpeellista. Kolmen prosentin sääntö voisi olla hyvä, kun sen suhteuttaa uusiin säädettäviin sanktioihin. Täsmällinen yliluvun kontrollointi on haastavaa, kun puhutaan eläimestä, joka liikkuu vapaana luonnossa.

Aluehallintovirastoilla olisi lisäksi oikeus saada tietoja paliskunnalta. Aluehallintovirastot voivat pyytää tietoja, jos ne aavistelevat jossain paliskunnissa olevan paljon rästejä omaavia osakkaita, koskien nimenomaan 22 §:n mukaisia osakkaita velvoittavia teurastuksia.

Aikaisemmin työryhmässä toivottiin, että sanktioluontoiset maksut voitaisiin määrätä maksettavaksi paliskunnalle eikä valtiolle. Ministeriön edustaja on tiedustellut tämän mahdollisuutta oikeusministeriöltä. Oikeusministeriö on ollut sitä mieltä, että seuraamusluonteisia sanktiomaksuja ei ole mahdollista kerätä muutoin kuin valtiolle. Tässä tilanteessa ei ministeriön edustajan mukaan ole keinoja sille, että maksuja voitaisiin kerätä paliskunnalle.

Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Säännökseen tulisi kirjata, että ruokakunnaksi katsotaan myös jakamaton kuolinpesä.

4. Muistio: Paliskunnan päätösten tiedoksiantovelvoitteet ja muutoksenhaku

- **Muistion esittely: Aino Grönman**

Grönman piti esityksen otsikon aiheesta.

Pidettiin hyvänä, että paliskunnissa siirryttäisiin tavalliseen tiedoksiantotapaan velvoittavien teurastussuunnitelmien osalta. Sähköisen tiedoksiannon mahdollistaminen osakkaan suostumuksella on hyvä uudistus ja sitä voidaan tarvita osassa paliskuntia. Kaikilla osakkailla ei ole käytössä sähköpostia, joiden tapauksessa sähköisen tiedoksiantotavan käyttö ei ole mahdollista. Tästä syystä myöskään yleistiedoksianto verkkosivujen kautta ei ole perusteltua, sillä kaikille osakkaille verkkosivujen seuraaminen ei ole mahdollista. On kuitenkin hyvä, että sähköisen tiedoksiannon käytön mahdollisuus osakkaan suostumuksella annettaisiin paliskunnille. Osakkaina voi olla myös kuolinpesiä, jolloin tiedoksianto voi olla niiden osalta haastavaa. Toisaalta kuolinpesillä on myös aina yhteyshenkilö, pesänhoitaja tai muu vastaava jolle päätös antaa tiedoksi.

Lisäksi puhuttiin, että poronhoitolain mukaisista paliskunnan kokouksista ilmoittamisesta pitäisi säännellä uudelleen. Nykyisin lehdissä ilmoittaminen on kallista, ja lehtiä ei nykyisin enää juurikaan lueta. Arvioitavaksi ehdotettiin, voisiko säännösmuutos noudatella jotenkin tiedoksiantopykälän linjaa.

5. Keskustelua ylilukukontrolliin liittyvistä ehdotuksista, mukaan lukien päätösten tiedoksianto

Käytiin runsaasti keskustelua aiheista. Keskustelu kirjattu asiakohtien alle.

Työryhmän jäsenet nostivat esiin se, että Tulevaisuustyöryhmän raportissa olevan kirjauksen mukaan poronhoitolain 53 §:n (neuvotteluvelvollisuus) ajantasaistamistarpeet arvioidaan samalla, kun porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien mahdollinen velvoittava lainsäädäntö laaditaan. Neuvotteluvelvoitteeseen on

kirjattu, että nykyisin koskien valtionmaita valtion viranomaisen on neuvoteltava paliskuntien kanssa. Nykyisin kaikki viranomaistahot kunnat jne. neuvottelevat paliskuntien kanssa erilaisten muiden säädösten perusteella. Nykyinen poronhoitolain säännös ei ole yhdenmukainen muiden neuvottelusäädösten kanssa.

6. Tulevista kokouksista ja muut esille tulevat asiat

Käytiin keskustelua lisäkokousten järjestämisestä. Ehdotettiin 3.12. iltapäivää klo 13-16 Teams-kokouksen.

Toivottiin, että työryhmän toimikautta jatkettaisiin, sillä erityisesti paliskunnissa loppusyksy on kiireistä aikaa. Toinen ylimääräinen kokous sovittiin tammikuulle 7.1.2025 Teams-kokouksena klo 13-16. Toinen ylimääräinen kokous tammikuulle sovittiin 21.1.2025 Teams-kokouksena klo 13-16.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.